

חלקים ביוניים

רבותי, מדובר בטרגדיה

סיפורו העצוב של שלמה: כמה דברים על ה-slow motion

ברשותכם, אקרא לו שלמה. השימוש בשם המפורש "הילוך אטי" – slow motion, בלע"ז – עלול להיות מסורבל. הרי באנגלית כבר יש לו שם חיבה, slo-mo, ואם כבר מסתחבקים, למה לא בעברית? רציתי לדבר על שלמה, והכל התחיל בכך שיש לי הרבה נגדו. זה התחיל אצלי לפני יותר מעשרים שנה, כהתנגדות אינטואיטיבית. הפעם הראשונה שהבחנתי בשלמה, עד כמה שאני זוכרת, היתה בסטיב

Steve Austin, astronaut. A man barely alive. Gentlemen, we can rebuild him. We have the "אוסטין" technology. We have the capability to build the world's first bionic man. Steve Austin will be that man. Better than he was before. Better, stronger, faster. אותו במהירות של שישים מייל בשעה, אם אינני טועה, ובכל זאת תמיד הראו לנו אותו רץ בהילוך אטי. גם אם קל להסביר את הבחירה הסגנונית הזאת, תמיד הרגשתי שמדובר בתרמית. שעם כל הכבוד לי מייג'ורס, הוא סטיב אוסטין, פשוט לא אצן מי-יודע-מה, ושנחנו מקבלים אותו בהילוך אטי כדי שאולי לא נרגיש. אני הרגשתי.

אז אפשר לומר שאני ממש לא סובלת אותו, בעיקר כי הוא נמצא בכל מקום. ממש לא אכפת לי לראות אותו בפרסומות ובסרטי פעולה, אבל ההסכמה שבשתיקה שלפיה "שלמה יעשה לך וידיאו-ארט" כבר מזמן עלתה לי על העצבים. אז החלטתי להסביר למה. קודם כל הסברתי לעצמי. כמו שקורה הרבה פעמים, אחרי שהסברתי גם הבנתי שטעיתי. הבנתי ששלמה הוא לא הבעיה; הוא פשוט טרף קל, קורבן תמים. את מקום השנאה תפסו הרהורים נוגים.

דברי ימי תועבת השלמה

ההילוך האטי – אולי הולם יותר המונח הלועזי, "תנועה אטית" – הוא מתיחה של תנועה לפרק זמן ארוך יותר משדרוש לה בעולם האמיתי. שנייה של סרט (פילם, לא וידיאו) מורכבת מ-24 חלקים, פריימים, וסרט מוקרן ובדרך-כלל גם מצולם במהירות הזו, 24 פריימים לשנייה, או 24fps. כדי להשיג שלמה אמיתי* מצלמים במהירות גבוהה יותר, אפילו עד 12 אלף פריימים לשנייה (במטריקס, למשל) ומציגים במהירות רגילה.

ההילוך האטי הוא המצאה ישנה, שימיה כימי הקולנוע עצמו. בראשית דרכו היה שלמה עוד אחד מפלאי הטכנולוגיה, עוד כוכב ב-Variety Shows ששטפו את ארה"ב ואירופה בשלהי המאה ה-19 וראשית המאה העשרים. לפני שהתביית על המסלול העלילתי, היה הקולנוע בעיקר מופע של אטרקציות, של נסים ונפלאות. ומי כמו שלמה קרא תיגר על חוקי הזמן והכבידה? לראשונה אפשר היה לראות עצמים

ואנשים משתהים באוויר. שלמה אמנם התחיל את הקריירה כלהטוטן, אך מעולם לא היה מאחז עיניים. הידע שלנו על העולם האמיתי מעולם לא הניח לנו להאמין במה שהראה לנו. ידענו שזה היה טריק, אבל הוא פתח אופקים חדשים. בשלב מאוחר מעט יותר התחיל שלמה לתפקד גם כמרכיב סגנוני בסצינות שתיארו מצבים הזויים של חלום, דמדום או פלאש-בק. אווירת הציפה סימלה היטב את פעילותו המוגברת של הלא-מודע.

במקביל התפתחה גם הקריירה שלו בעולם המדע. הוא הציע אפשרויות חדשות של ראייה, ואיתן תקוות לשינוי של תפישת המציאות. כל הדברים שלא ניתן להבחין בהם בגלל מהירות התרחשותם כבר אינם מחוץ להישג ידנו. בספורט, כמובן, שלמה הוא המלך. עד היום הוא מוכיח את עצמו כערכאה שיפוטית עליונה. בעולם הפוטוריסטי שלנו, שסך המאמצים הטכנולוגיים שלו מתאפיין בעיקר בשאיפה למהירות ולמזעור, שלמה ניצב כמו סלע איתן בתוך התנועה השוצפת, ואומר: "רגע-רגע. בואו נסתכל שוב, לאט-לאט". מוכנים? טקס ההילוך החוזר, replay, שמראה לנו מה באמת קרה שם – חוץ או לא חוץ, נבדל או לא נבדל. אנחנו מעריצים את המהירות המסחררת ומתמסרים לחוויה החושית שהיא מייצרת, אבל כדי שנבין מהר, עדיין צריך להסביר לנו לאט.

החי על המת

ההילוך האטי הוא זכוכית המגדלת של הזמן. האטי והמוגדל עומדים מול המהיר והממוזער. תחת עינו הבוחנת של שלמה, מה שנמשך רק הרף עין יכול להתפרש על דקות ארוכות. כמו זכוכית מגדלת, הוא מבודד את פיסת הזמן הנבחנת מהרצף, מהסביבה הטבעית שלה, ומראה לנו לפעמים דברים שלא היינו מבחינים בהם בלעדיו. Blow up של הזמן. שלמה הופך להיות כלי מייד וישר מאוד כדי לבטא סובייקטיביות של זמן. כל הביטויים השחוקים עד זרא על שניות שנדמו כנצח יכולים עכשיו לקרום עור וגידים. ובאמת, איום ונורא לחשוב שאירועים הרי גורל כמו קפיצה אלי מוות, קרב יריות, ואפילו החלפת מבטים עורגים יחלפו ביעף, בלי שנספיק אפילו לראות אותם כמו שצריך – שלא לדבר על כל מה שצריך לעבור על הנפשות הפועלות בזמן הקצרצר הזה. הרי החיים כולם אמורים לחלוף מול עינו של המת לעתיד! חוץ מזה, זמן מסך הוא גם סוג של הייררכיה, ואתה מקבל כמה שאתה שווה; שלמה מחזיר לרגעים האלה, שהחיים לא עושים איתם שום חסד, את הכבוד המגיע להם.

אבל עם כל הכבוד לכבוד, הוא גם הופך אותם להרבה יותר נסבלים. הסרט *The Wild Bunch* (סם פקינפה, 1969)** נפתח בכוריאוגרפיה מדהימה של מרחץ דמים בהילוך אטי. בזמנו זו היתה סצינה מזעזעת. לא כל-כך בגלל סילוני הדם ומבטיהם האבודים של הילדים, כמו בגלל האדישות המוסרית שבאסתטיזציה של מחול הדמים, בגלל מחיאות הכפיים שההילוך האטי מעניק לרגעים הכי מנוולים.

הזכוכית המגדלת הזאת של הזמן היא גם קריאה לשימת לב. היא נותנת פוקוס. היא אומרת לנו, שימו לב, כאן קורה משהו חשוב. משהו שמן הראוי היה שיתפוס נתח זמן נכבד יותר. מבחינה זו הפך ההילוך האטי לקוד, לקלישאה של דרמה, לסימן מוסכם שאומר לנו, עכשיו צריך להסתכל היטב. אבל לא מדובר כאן רק בשימת לב אופטית מהזן ה"מדעי"; שלמה הוא אצבע מורה שמסמנת לנו אזור של משמעות. גם אם לא הבחנו בו תחילה, הוא שם ואנחנו נדרשים להתרכז.

ב-1993 מתח האמן הסקוטי [דאגלס גורדון](#) את הסרט "פסיכו"*** של היצ'קוק על 24 שעות. האטה בלתי-נסבלת. קצב אטי פי עשרה ויותר מזה של המקור. מספיק לתאר את הפעולה כדי שנחוש ש"משהו בטח מסתתר שם". שמשהו שאי-אפשר לראות במהירות של 24fps מתחבא בין הפריימים. כפי שאמר גורדון עצמו, "זה כאילו שההילוך האטי עצמו חושף את התת-מודע של הסרט".

גורדון, ולא רק הוא, מנצל את ההילה המדעית-חקרנית של ההילוך האטי. הוא משתמש במיקרוסקופ של הזמן (הרי מתיחת זמן קיצונית כזו כבר מזמן חצתה את גבול זכוכית המגדלת) כדי לפענח את מה שלא נראה בעין בלתי מזוינת. בעבודה אחרת שלו, "וידוייו של חוטא מוצדק" (1995) הוא שוב משתמש ב-extreme slo-mo, הפעם כדי למצוא את הנקודה המדויקת שבה הופך ד"ר ג'קיל למיסטר הייד בסרט

בעידן הדיגיטלי ניתן להשיג את ההילוך האטי, כמו כל דבר כמעט, בלחיצת כפתור. בגלל הכוח המהפנט והאיכויות הפוטנציאליות שלו משתמשים בו בלי סוף. שימוש יתר, אם יורשה לי. כי שלמה תמיד נראה טוב. הוא שרמנטי ורגיש, וגם אפשר לסמוך עליו. הוא תמיד דרמטי ומרגש, או לפחות מסמל דרמה ורגש. גם סילון של שתן הניתך על ערימת זבל ייראה, לאורו הנאצל, מלא הוד כחיזיון אפוקליפטי.

אבל השתן והזבל הם המקרה הטוב. המקרה הגרוע באמת הוא כשמועידים לו את תפקיד השפכטל האולטימטיבי. כשמנצלים אותו רק כדי לחפות על צילום לא יציב, על העדר סנכרון בין תמונה לפסקול, על משחק כושל, או סתם על רעיון שלא פותח מספיק. ממש כמו הריצה של סטיב אוסטין.

* הסבר טכני למתעניינים: מה ההבדל בין סלו-מו אמיתי למלאכותי:

Slow motion חלק מתקבל כאשר מהירות הצילום היא בכפולות של מהירות ההקרנה. כלומר, סרט שצולם ב-48fps יתן בהקרנה סלו-מו של 50%, 72fps ייתן 33.3%, וכן הלאה. כאשר הסרט לא צולם מראש במהירות מתאימה הצגה שלו בסלו-מו תהיה חלקה פחות, כי למעשה נפחית את מספר הפריימים שיעמדו לרשותנו בכל שנייה. כדי להציג קטע של ארבע שניות במשך שמונה שניות, לדוגמא, נצטרך להשהות כל פריים למשך זמן כפול. במצלמת וידיאו "רגילה", גם אם מקצועית ביותר, אין אפשרות לשנות את מספר הפריימים המוקלטים בשניה ולכן הסלו-מו יהיה תמיד "מלאכותי": המחשב מייצר עבורנו את הפריימים החסרים להשלמת 25fps החסרים (ב-PAL, או 29.97fps החסרים ב-NTSC) על-ידי הכפלה של הפריימים המקוריים. תוכנות עריכה שונות משתמשות בשיטות שונות כדי לפתור את בעיית הרווחים בין הפריימים המצולמים; באמצעות dissolvent (חפיפה בין הפריימים המושגת על-ידי שינוי של ערכי השקיפות), למשל, או באמצעות morphing (יצירת פריימים חדשים המשלימים את האינפורמציה החסרה בין מצב A למצב B, כלומר, אנימציה). - קיימות כמובן מצלמות וידיאו דיגיטליות ייעודיות לצילום slow motion, המסוגלות לצלם גם במהירות של 120,000fps.

**The wild Bunch, בימור: סם פקינפה.

1969 נוסף על איכויותיו האחרות של The wild Bunch, הסרט ידוע בעיקר בסצינות מזעזעות של אלימות מעוצבת, ששברו את כל הקונבנציות של זמנן וקבעו חוקים חדשים לייצוג הקולנועי של שפיכת דם. האלימות בסרט הוד נורא, והצגתה פוסחת על כל שיפוט מוסרי, ומעלה אותה לדרגה של "יפה" בלתי תלוי, שכונה לא אחת "בלט דמים". סצינות הפעולה בסרט צולמו באמצעות לא פחות משש מצלמות Panavision, Mitchell ו-Arriflex בו זמנית, שצילמו במהירויות שונות ובסוגי עדשות שונים. התוצאות נערכו, במה שניתן בהחלט לכנות מבצע עריכה הרואי, לכדי רצף מוקפד ומרתק שכמותו לא נראה עד אז בקולנוע. הסצינה הסופית אורכת כמעט שבע דקות, ויש בה 339 קאטים. דרגת האלימות ב-The wild Bunch תמיד היתה עניין למחלוקת. היו שטענו נגדה שהיא מוגזמת, והיו ששיבחו אותה כריאליסטית ונועזת. אבל ריאליזם זה לא. האלימות מתווכת באמצעות slow motion וקלז-אפים, מה שעושה אותה "גדולה מהחיים". אפשר לטעון שפקינפה נדרש לגרנדיוזיות הזאת כדי לחדור את המרחק המגן, זה שתמיד מזכיר לצופה שזה בסך-הכל סרט. בכל מקרה, פקינפה מעולם לא התכוון שהאלימות ב-The Wild Bunch תיתפס כ"יפה". הוא רצה שהיא תהיה מחרידה ומגעילה כמו שהיא באמת. לפי פקינפה, אלימות היא:

"Ugly, brutalizing, and bloody fucking awful. It's not fun and games and cowboys and Indians, it's a terrible, ugly thing. And yet there's a certain response that you get from it, an excitement, because we're all violent people, we have violence within us...I think everybody will be a little sickened by it, at least I hope so, or a little dismayed, at least dismayed -- which is the effect that I'm trying for."